

Gebroken belofte

Hans de Vries is
Hoofd Facilitair GNV
en FVL, Eenheid
Midden Nederland, en
redacteur van dit
Tijdschrift.

In het vredige, bosrijke park achter het koetshuis van het statige witte landhuis 't Velde in Warnsveld bevindt zich de Tuin van Bezinning. Het monument van de Nationale Politie ter herinnering aan de politiemensen die na de Tweede Wereldoorlog tijdens de uitoefening van hun werk om het leven gekomen zijn. Een monument om te herdenken. En een plek om te bezinnen op de rol van de politie in de samenleving. Stilstaan bij het zorg dragen voor veiligheid en vrijheid en de soms heel dunne lijn tussen leven en dood.

Op deze zonnige dag wordt het monument, in de vorm van een liggend acanthusblad, als het ware omarmd door de honderden aanwezigen. Nabestaanden en collega's staan stil uit respect voor hen die hun leven verloren voor de veiligheid en de democratie in Nederland. De nerven van de berenklaauw vormen de wandelpaden, waarlangs gewelfde opstaande roestvrij stalen verhogingen zijn aangebracht met daarin de gegraveerde namen van de overleden politiemensen. Intens gedreven politiemensen die het grootste offer hebben gebracht. Na de kranslegging en de minuut stilte weerklinkt het omfloerst gespeelde Nederlandse volkslied. Vlak bij de plek met de naam van haar man staat mevrouw Joke Kranenburg. Ik raak met haar in gesprek.

Ergst denkbare scenario

Joke Kranenburg is de weduwe van Arie Kranenburg, de brigadier-rechercheur die op 22 september 1977 werd doodgeschoten. Kranenburg was op de bewuste dag belast met de aanhouding van de internationaal gesignaleerde Knut Folkerts van de Duitse links-extremistische terreurgroep Rote Armee Fraktion. Folkerts werd onder meer verdacht van de ontvoering van, en moord op, Hans Martin Schleyer alsmede betrokkenheid bij een overval op een wapenfabriek in Frankfurt am Main. Folkerts zou aan de Croeselaan in Utrecht een huurauto terugbrengen, zo was de verwachting.

Politiemensen met karabijnen postten de hele dag in de omgeving. Maar aan het eind van de middag werd niet meer verwacht dat Folkerts die dag nog zou komen opdagen en vertrok volgens Joke Kranenburg het grootste deel van het kordon. Toen de man en een mededader toch nog kwamen, voltrok zich het ergst denkbare scenario. Kranenburg wilde Folkerts aanhouden, maar die schoot direct. Zowel collega Leen Pieterse als Arie raakte daarbij zwaar gewond. Pieterse heeft het uiteindelijk overleefd, Arie heeft zich nog hevig bloedend naar een naburig café gesleept, maar hij overleed op weg naar het ziekenhuis. Jarenlang is het bloedspoor van zijn laatste meters op de trottoirtegels te volgen geweest.

Joke Kranenburg: “Ik zat thuis, acht maanden zwanger. Wachtte op mijn man. Toen ik burgemeester Vonhoff en korpchef Van Doesburg over het pad richting ons huis zag lopen, wist ik het meteen. Ik deed de deur al open voordat ze konden aanbellen: ‘Hij is zeker dood...?’ Mijn leven veranderde op slag. De liefde van mijn leven door bruto geweld weggenomen. Geen vader meer voor mijn kinderen.”

“Mijn man was een fantastische vader, een ontzettend innemend mens en gewaardeerde collega. Zo iemand bij wie je al gaat glimlachen als je hem tegenkomt. Iemand die geintjes uithaalde en die altijd alles voor elkaar kreeg. En hij was een uitstekend politieman. Hij werd met enige regelmaat aan andere korpsen ‘uitgeleend’ en was als rechercheur vaak met zaken bezig die tegenwoordig onder pseudokoop gerangschikt worden. Hij kon zich erg goed inleven in de rollen die hij moest uitbeelden, wist ook dingen te regelen om die te versterken.”

“Geen sectie”

Wat Joke de laatste maanden wel merkte, was dat Arie steeds minder vertelde over zijn werk en zeker niet over de gevaarlijke aspecten ervan. Om haar niet ongerust te maken, denkt ze.

“Maar hij moet een voorgevoel hebben gehad. Uitgere-

“ Ik wist het meteen:
Hij is zeker dood? ”

kend de zaterdag vóór die noodlottige gebeurtenis hadden we een indringend gesprek. En het ging deze keer wèl over de gevaarlijke wereld waarin we leefden, met het alom aanwezige linkse terrorisme. Hij vertelde hoe hij wilde dat zijn crematie moest verlopen. Hij hamerde op één ding in het geval hij door zijn werk om het leven mocht komen en liet mij plechtig beloven daar ook voor te zorgen: hij wilde absoluut niet dat er sectie op hem zou worden gepleegd.”

Nadat Joke het noodlottige bericht over Arie's dood had gekregen, bezocht ze hem meteen in het ziekenhuis. De volgende dag kwam de uitvaartverzorger langs om de crematie te regelen. Maar Arie's lichaam was al in beslag genomen en voor sectie overgebracht naar Rijswijk.

“Ik had geen enkele kans mijn belofte gestand te doen. Ik begrijp het heus wel vanuit hun oogpunt, zij zijn op zoek naar waarheidsvinding. Maar dat ze dat zomaar hebben gedaan, zonder mij zelfs maar in te lichten, vind ik nog steeds onbegrijpelijk. Terwijl mijn belofte aan Arie heel belangrijk voor me was, zelfs belangrijker dan de veroordeling van zijn moordenaar Folkerts.”

Joke herinnert zich de dagen erna als een film vol beelden zonder betekenis. De crematie met hoogwaardigheidsbekleders die zich vooral politiek en bestuurlijk indekten met zinsneden als ‘we konden niet voorzien dat’ en ‘we hebben er alles aan gedaan’.

“Gelukkig was er een collega die kon vertellen hoe Arie als mens was. Ik herinner me de collega's die als erewacht onbeweeglijk naast de kist stonden, met hun bedrukte gezichten naar de aanwezigen gericht. Zij wilden zich waardig gedragen. Ik dwong mezelf ook niet te huilen, uit mededogen en respect voor hen.”

Onbeantwoorde vragen

De rechtszaak tegen Folkerts eindigde in een veroordeling tot twintig jaar gevangenisstraf voor moord en poging tot moord. De Bondsrepubliek Duitsland vroeg kort daarna Nederland om uitlevering om hem te kunnen vervolgen voor de door hem in Duitsland gepleegde misdrijven. In het daarna ontstane steekspel tussen beide

regeringen besloot de staatssecretaris van Justitie hem onder een voorwaarde uit te leveren: Folkerts zou na onherroepelijke veroordeling in Duitsland naar Nederland overgebracht worden om hier zijn straf uit te zitten. Een onbegrijpelijke voorwaarde, omdat de Duitse grondwet de uitlevering van onderdanen niet toestaat.

Joke Kranenburg: “Wat uiteindelijk is gebleken uit onderzoek van het televisieprogramma *NOVA* en journalist Siem Eikelenboom, is dat het de ambtelijke top het goed uitkwam dat Folkerts vertrok. Men was in Nederland bevreesd voor een terroristische actie van de Rote Armee Fraktion om de vrijlating van Folkerts af te dwingen.”

Folkerts werd in Duitsland veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Eind 1980 heeft de minister van Justitie de Nederlandse voorwaarde van de terugkeer laten vallen, vanwege de ‘aanmerkelijke vrijheidsstraf’ die hem al was opgelegd.

De contacten met de politie werden volgens Joke Kranenburg steeds minder. Maar ik moest door met mijn leven, al was het maar voor mijn twee opgroeiende kinderen. De eindjes moesten aan elkaar geknoopt, ik ging op zoek naar werk. Ik schreef sprookjes voor mijn kinderen, iemand las ze, ik kon misschien journalist worden. Als proef moest ik voor het *Utrechts Nieuwsblad* een verhaal schrijven over een onderwerp waar ik geen affiniteit mee had. Het werd een voetbalwedstrijd. Ik werd aangenomen en na een aantal jaren stapte ik over naar de *Gorcumse Courant*.”

Unerträglich lange inhaftiert

Maar het verleden kwam keihard terug toen Joke Kranenburg in 2000 tijdens zomaar een gesprek in de supermarkt vernam dat Folkerts vrij man was. Eerst voorwaardelijk in 1995, daarna definitief. Ze was geschokt. Haar beide inmiddels volwassen zoons wilden wel eens precies weten hoe een en ander over hun vader en zijn moordenaar in de archieven beschreven stond en gingen op onderzoek uit. Ze kwamen onthutst thuis. Folkerts had zijn straf voor het doden van hun vader niet uitgezeten.

Mevrouw Kranenburg heeft daarna, in een niet aflatende strijd over een periode van meer dan tien jaar, alles ondernomen om het recht zijn loop te laten hebben.

“Het was een ingewikkeld en lastig proces, met weinig medewerking en juridische ondersteuning. Nota bene ook de politie reageerde niet op mijn verzoek om steun. Uiteindelijk lukte het om via vragen in de Tweede Kamer en een gesprek met de minister het een en ander in gang te zetten.”

In de jaren daaropvolgend is Folkerts een gerechtelijke procedure in Nederland gestart om de staat te verbieden de executie van zijn straf ten uitvoer te leggen. Hij is van mening dat hij de twintig jaren gevangenisstraf die hij in Nederland opgelegd kreeg gelijktijdig met zijn Duitse straf in Duitsland heeft uitgezeten. Een reden voor hem om nog wel eens in Nederland te willen zijn: zijn zuster woont in Utrecht. Folkerts is na zijn (voorwaardelijke) vrijlating volgens Joke Kranenburg inderdaad in Utrecht gesignaleerd.

De rechtbank, en in latere instantie de Hoge Raad in 2010, heeft het beroep van Folkerts verworpen en het recht op uitvoering van de straf is nog niet verjaard. Folkerts zal, indien hij zich buiten Duitsland begeeft, rekening moeten houden met overbrenging naar Neder-

land ten einde zijn straf uit te zitten in verband met een internationale signalering.

Joke Kranenburg: “In een soort mediaoffensief heeft Folkerts met zijn advocaat getracht om spijt te betuigen aan zijn slachtoffers. De poging daartoe in het programma *NOVA* indertijd was echt voor de *bühne*. Welgemeende excuses breng je direct over aan de nabestaanden zonder camera’s erbij.”

Duitsland kan Folkerts wettelijk niet uitleveren en wil het verzoek van Nederland om zijn straf van twintig jaar over te nemen niet inwilligen. In een gerechtelijke procedure kwam het landgericht Hamburg in 2011 tot de conclusie dat ‘*Folkerts dann mit insgesamt 37 Jahren unerträglich lange inhaftiert wäre*’.

Joke Kranenburg: “Het lijkt er op de Duitse rechters meer rekening hebben gehouden met het welbevinden van Folkerts en niet met de nabestaanden van zijn slachtoffers”.

Mevrouw Kranenburg bezoekt tweemaal per jaar de Tuin van Bezinning. Op de sterfdag van haar man wil zij hier alleen zijn te zijner nagedachtenis. Hij is gecremeerd en voor haar is er geen andere plaats waar zij naar toe kan. Al tien jaar is ze tevens aanwezig bij de nationale herdenking die dit jaar wrang genoeg op de geboortedag van haar man Arie viel. De nationale herdenking, de lotgenoten en de welgemeende aandacht van de collega’s worden door haar enorm op prijs gesteld. Haar lange strijd om de dader zijn straf te laten uitzitten heeft nog niet tot het gewenste resultaat geleid.

Mevrouw Kranenburg: “Ik heb niet kunnen voorkomen dat op Arie sectie is uitgevoerd. Mijn belofte aan hem is daardoor gebroken. Als er een hiernamaals bestaat en ik kom Arie tegen, dan kan ik wel vertellen dat ik er alles aan gedaan heb.” <<

“ Welgemeende excuses
breng je direct over aan de
nabestaanden ”